روزنامه شرق

چهارشنبه ۵ مرداد ۱۴۰۱ • ۲۷ ذی‌الحجه ۱۴۴۳ • ۲۷ جولای ۲۰۲۲ • سال نوزدهم • شماره ۴۳۳۶ • ۱۲ صفحه • ۱۰۰۰۰ تومان

۳ حقوق‌دان شورای نگهبان انتخاب شدند

نمایندگان مجلس شورای اسلامی روز گذشته میزبان شش کاندیدای حقوق‌دان معرفی‌شده از سوی رئیس قوه قضائیه برای عضویت در شورای نگهبان بودند تا از میان آنها سه نفر را انتخاب کنند. البته از میان این شش گزینه مطرح‌شده عباسعلی کدخدایی و سیامک ره‌پیک چهره‌های نام‌آشنا و اعضای حقوق‌دان قبلی شورای نگهبان هستند که به نظر می‌رسد به دلیل سابقه طولانی آنها در شورای نگهبان، نمایندگان رأی دوباره به آنها را وظیفه ذاتی خود یا احساس دین نسبت به آنها می‌دانند...

صفحه ۳

گفت‌وگو با مهدی غبرایی به مناسبت انتشار «اول شخص مفرد» از هاروکی موراکامی

غیاب اول شخص جمع

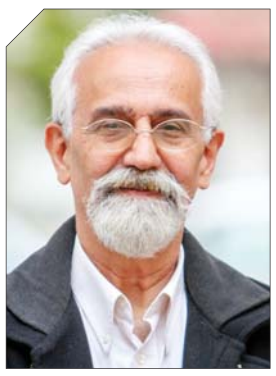

«اول شخص مفرد» عنوان مجموعه داستانی است از هاروکی موراکامی که اخیرا با ترجمه مهدی غبرایی در نشر افق منتشر شده است. موراکامی در ایران نویسنده شناخته‌شده‌ای به شمار می‌رود و غبرایی از اولین مترجمانی است که سال‌ها پیش به سراغ او رفت و تا امروز چندین رمان و مجموعه داستان از این نویسنده معاصر ژاپنی به فارسی ترجمه کرده است...

صفحه ۱۱

در «شرق» امروز می‌خوانید: این شما و این هم جذاب‌ترین دوره لیگ، پاسخ تند شهرداری به نقد اعضای شورای شهر، اعتراض به حذف نام «مبارک» از جشنواره تئاتر عروسکی و یادداشت‌هایی از امیر عربی، صالح رستمی

سرمقاله

درس‌هایی از سیلاب‌های گذشته

مهدی زارع

براساس گزارش‌های هواشناسی از ابتدای مردادماه ۱۴۰۱ به مدت حدود دو هفته ورود سامانه بارشی تحت تأثیر جریان موسمی هندوستان نزدیک به ۴۰ درصد کشورمان را تحت اثر قرار داده و جو ناپایدار و بارش‌های فراتر از نرمال در بسیاری از نقاط کشور و استان‌ها به جز غرب و شمال غربی تجربه خواهد شد. فعالیت قدرتمند سامانه بارشی مونسونی در استان سیستان‌وبلوچستان آغاز شده و به سمت شمال و مرکز کشورمان توسعه می‌یابد که با افزایش رگبار و رعدوبرق، بارندگی در استان‌های گیلان، مازندران، گلستان، سیستان‌وبلوچستان، کرمان، هرمزگان، فارس، بوشهر، اصفهان، کهگیلویه‌وبویراحمد، چهارمحال‌وبختیاری و غرب یزد شدت خواهد گرفت. فعالیت این سامانه پرقدرت بارشی در ارتفاعات می‌تواند شدید باشد. جریان موسمی هند -مونسون هندوستان- به رژیم فعلی اقیانوسی با تغییرات فصلی اشاره دارد که در مناطق گرمسیری شمال اقیانوس هند یافت می‌شود. مونسون به بادهایی گفته می‌شود که شبیه به نسیم دریا است؛ اما سرعت وزش باد در آنها شدیدتر است. ماه‌های تیر و مرداد هر سال فصل مونسون دریایی در بندر چابهار و سواحل مکران است که جریان هوای برخاسته بر روی شبه‌قاره هند، محیطی با فشار کم را ایجاد می‌کند و این هوا نخست منبسط شده و سپس سرد می‌شود، آن‌گاه رطوبتی را با خود حمل می‌کند که به ابر و سرانجام باران تبدیل می‌شود. گردش‌های موسمی به دلیل تفاوت دما بین توده‌های خشکی و اقیانوس‌های مجاور ایجاد می‌شود. از آنجایی که آب ظرفیت حرارتی بیشتری نسبت به هوا دارد، سطوح زمین در فصل تابستان با سرعت بیشتری گرم می‌شوند. در تابستان نیم‌کره شمالی، خشکی آسیا (به‌ویژه شبه‌قاره هند) به طور درخورتوجهی گرم می‌شود و ناحیه‌ای با فشار کم به سمت شمال ایجاد می‌کند. از هفته آخر تیر ۱۴۰۱ عمان زیر بارش باران‌های مونسون و سیلاب قرار گرفته است.در سی‌وپنجمین سالروز سیلاب ۴ مرداد ۱۳۶۶ گلابدره- تجریش که با حدود ۳۰۰ کشته دومین سیل مخرب تاریخ کشور از نظر تلفات است، مرور وضع ریسک سیلاب در ایران ضروری است. در یکشنبه ۴ مرداد ۱۳۶۶ بر اثر بارش شدید باران و جاری‌شدن سیلاب در دره‌های دربند و گلابدره، سیل مهیبی در شمال تهران جاری شد. شکسته‌شدن بندی که در بالادست گلابدره زده شده بود، مزید بر علت شد و ناگهان حجم عظیمی از آب، واریزه، بلوک‌های سنگی و گل‌ولای روانه میدان تجریش و خیابان شریعتی و مناطق اطراف شد. در مدت ۱۰۷ دقیقه، ۲۸ میلی‌متر باران بارید و سیل، حجم گسترده‌ای از واریزه، در دره‌های دربند و گلابدره جاری کرد؛ به نحوی که کل محدوده بازار تجریش و تکیه تاریخی آن از گل‌ولای پر شد. آقای میرحسین موسوی، نخست‌وزیر وقت، بعدازظهر روز حادثه و ساعاتی پس از جاری شدن سیل در یک بازدید هوایی، از عملیات امدادرسانی به مناطق سیل‌زده دیدن کرد. مهندس موسوی در پایان این بازدید، دستورات لازم برای کاهش ضایعات وارده و جلوگیری از پیشرفت خسارت سیلاب و تداوم عملیات امدادرسانی و پیش‌بینی‌های لازم از سوی نیروهای امداد را صادر کرد. نخست‌وزیر در این زمینه گفت: «تا اطلاع ثانوی کمک به هم‌وطنان سیل‌زده در اولویت خواهد بود و ستاد پیگیری نیازهای سیل‌زدگان مستقر در نخست‌وزیری مستقیما عملیات امدادرسانی به سیل‌زدگان را تعقیب خواهد کرد». مرحوم محمدنبی حبیبی، شهردار وقت تهران نیز در یک پیام رادیویی با توجه به احتمال سرایت جریان آب به نقاط جنوبی شهر، از اهالی مناطق شمالی، شرقی و جنوبی تهران که در مجاورت کانال‌های آب بلوار ابوذر، باروت‌کوبی شهرری، شهرک مدرس و راه‌آهن سکنی گزیده‌اند، خواست منازل خود را به صورت موقت تخلیه کنند.نگارنده در زمان حادثه سیل تجریش دانشجوی سال اول زمین‌شناسی دانشگاه تهران بود و در روز دوم حادثه به اتفاق مادر خویش به بازدید این محدوده در ناحیه میدان قدس، میدان تجریش و خیابان دربند و گلابدره، ناحیه مقصود بیک و سپس شمال خیابان شریعتی رفت و عملا پوششی از گل‌ولای را در کل محدوده، به‌ویژه محدوده پل و میدان تجریش و بازار و تکیه بازار تجریش و محدوده امامزاده صالح به خاطر دارد. در تاریخ ۲۹ شهریور ۱۳۶۶، مهندس موسوی، نخست‌وزیر وقت، اطلاع داد که دستور داده چند مغازه‌ای را که در میدان تجریش در اختیار ارتش بود، در اختیار کسانی که محل کسب‌شان در جریان این سیل از دست رفته، بگذارند. تکیه تجریش، یکی از بناهای شاخص خشتی شمیران که در اثر وقوع این سیل به کلی تخریب شد، بعدها بازسازی شد. پس از سیل تجریش بسیاری از اشیای تاریخی و مذهبی که داخل تکیه بود، به دست مردم جمع‌آوری و حفظ شد. وقتی سیل جاری شد، اهالی مناطق بالادستی تلاش کردند ساکنان پایین‌دستی را از خطر مطلع کنند و برای همین از آژیر قرمز استفاده کردند. در محلی که در میدان تجریش برای زیرگذر کنده بودند، موقع سیل، مردم به تصور اینکه بمباران هوایی است (سیلاب در سال پایانی جنگ تحمیلی رخ داد) به داخل زیرگذر پناه بردند و سیل آنها را مدفون کرد. کسانی که داخل مسجد همت تجریش مشغول خواندن نماز بودند نیز طعمه سیل شدند. سیل ویرانگر گلستان، در ۲۰ مرداد ۱۳۸۰ که به کشته و مفقودالاثر شدن بیش از ۵۰۰ نفر منجر شد، هنوز هم عنوان فاجعه‌بارترین سیلاب را از نظر تلفات انسانی در سه دهه اخیر به خود اختصاص داده است. تخریب جنگل‌ها و مراتع که در بالادست حوضه آبریز گرگان‌رود به وجود آمد، در حدود پنج هزار کیلومترمربع بود. دقیقا یک سال بعد در ۲۰ مرداد ۱۳۸۱ دوباره همین محل دچار سیلاب شد.

ازدواج از طریق کانال‌های تلگرامی و فضای مجازی چقدر در ایران رواج دارد؟

همسران اینترنتی

طرح: فیروزه مظفری

قرار بود ماه گذشته عقد کنند؛ «سحر»، دختر جوان ۲۹ ساله‌ای که وقتی از نحوه آشنایی‌اش با «مرتضی» صحبت می‌کند، بغضش را فرومی‌خورد، چشمانش را تنگ می‌کند تا حرفی جا نگذارد؛ «شش ماه پیش از طریق یکی از کانال‌های همسریابی که دوستم معرفی کرده بود با مواردی برای ازدواج آشنا شدم، از بین چند گزینه که به نظر مناسب هم بودند فقط به «مرتضی» و حرف‌هایش ایمان آوردم؛ بقیه نیت ازدواج نداشتند و هرکدام تقاضاهای غیرمنطقی داشتند که با چارچوب‌هایم هماهنگ نبود، اما حالا قبل از عقد تماس‌های مشکوکی داشتم.

تازه فهمیدم که «مرتضی» متأهل است و حقیقت را به من نگفته و از روز اول فقط دروغ گفته است. همسرش هم متوجه رابطه‌اش با من شده و دست‌بردار نیست. او را از همه‌جا بلاک کردم. همسرش تهدید کرده که ماجرا را به پدرم می‌گوید؛ پدرم بسیار سخت‌گیر و سنتی است و اگر جریان را بفهمد، بسیار بی‌اعتماد می‌شود، حتی دیگر نمی‌گذارد سر کار بروم. نمی‌دانم چه کنم. «مرتضی» از روزی که زنش جریان را فهمیده، پیدایش نیست. قول و قرارهایش همه دروغ بود. قبل از معرفی شناسنامه‌اش را هم نشانم داد؛ آن‌هم جعلی بود و نام هیچ زنی در شناسنامه‌اش نبود. همه‌چیز را چک کرده بودم». شماره‌هایش را روی گوشی بالا و پایین می‌کرد و اشک می‌ریخت. چند بار با «مرتضی» تماس گرفت، اما گوشی‌اش خاموش بود. صفحه مشترک چت را جلویم می‌گذارد؛ «نگاه کنید، همه وعده وعید، از آینده حرف زدیم، قول و قرار گذاشتیم، حتی قرار بود برای من شغلی دست‌وپا کند؛ شغلی که حداقل از شرایط الان خلاص شوم. خیلی مهربان بود. هنوز باورم نمی‌شود، فکر می‌کنم اشتباهی شده است. چند باری هم که با هم پارک و گردش رفتیم تماس‌هایی داشت که جواب نمی‌داد و می‌گفت همکارانش هستند و ضرورت نمی‌بیند پاسخ دهد. اصلا مشکوک نشدم».

این گزارش را در صفحه ۶ بخوانید

گوشه‌ای از آنچه افزایش بی‌رویه قیمت‌ها ایجاد می‌کند؛ این گزارش برای کمک به اتخاذ سیاست‌های اقتصادی مناسب نوشته شده است

بازخورد تورم

گزارش تیتر یک را در صفحه ۴ بخوانید

تب مشکلات زیست‌محیطی در اهواز

۱۰

جوابیه وزارت میراث فرهنگی در پاسخ به گزارش «شرق»

۱۰

تداوم سیاست تفکیک جنسیتی

بولینگ هم زنانه- مردانه شد؟

دولت ابراهیم رئیسی در شرایطی کارش را آغاز کرد که به نظر می‌رسید با توجه به کوچک‌ترشدن سفره خانواده‌ها، تمرکز اصلی‌اش بر اصلاح امور اقتصادی باشد. البته که مقوله اقتصاد از ابتدای کارزار انتخاباتی در نطق‌های مختلف رئیس‌جمهوری و دولتمردان وجود داشت، ولی رفته‌رفته مباحث دیگری جایش را گرفت، به طوری که این روزها ماجرای گشت ارشاد از یک سو و تفکیک جنسیتی از سوی دیگر با جدیت بیشتری دنبال می‌شود. این دو مورد از آن دست اتفاقاتی است که شاید دولت در نظر داشته با سیاست سکوت آن را پیش ببرد، ولی رخ‌دادن اتفاقات عجیب در این عرصه و مطرح‌شدن مواردی جنجالی در فضای مجازی باعث شد درستی یا نادرستی آن مورد بحث و بررسی قرار بگیرد. همین حالا این موارد در رسانه‌ها هم زیر ذره‌بین رفته و واکنش‌ها نسبت به آن در طیف‌های سیاسی مختلف مشتری بسیاری دارد. مباحث مذکور ابتدا با بحث تفکیک جنسیتی در پارک‌ها و بوستان‌های تهران سروصدا به پا کرد. اختصاص پارک‌هایی مشخص برای زنان و شایعه حصارکشی در اطراف پارک‌های مذکور، با گمانه‌زنی‌های متعددی همراه شد. هم‌زمان با این اتفاقات، چنین سیاستی آهسته‌آهسته به فضای ورزش کشور هم کشیده شد. اولین موضوع جنجالی مربوط به زنانه و مردانه شدن تمرین دوومیدانی‌کاران بود. موردی که باعث رنجش بسیاری از دونده‌ها به ویژه آن دست از ورزشکاران زن شد که مجبور بودند برای پیشرفت بهتر در عرصه حرفه‌ای با مربیان مرد تمرین کنند و از آنها برنامه بگیرند.

این گزارش را در صفحه ۹ بخوانید

«شرق» بررسی می‌کند

رویارویی ایران و آژانس و آینده مبهم برجام

۲

یادداشت روزنامه‌نگاران

جعل واقعیت

نیلوفر منصوریان

وزیر ارتباطات در روزهای اخیر به اشکال مختلف تلاش کرده خود را به صدر اخبار و توجهات برساند. جنجالی‌ترین بخش فعالیت‌های آقای وزیر مصاحبه او با خبرگزاری راشاتودی بود. عکسی که از این مصاحبه منتشر شد، به نظر بسیاری تصویر تمام‌نمای فضای ایران امروز بود. در این گفت‌وگوی تصویری وزیر سعی کرده بود همه آداب و پروتکل‌های داخلی را رعایت کند و حتی مصاحبه‌کننده روس با حجاب اسلامی مقابل زارع‌پور نشسته بود؛ غافل از اینکه همه ماجرا این نبود و یکی دیگر از خبرنگاران حاضر در مصاحبه بدون رعایت این محدودیت‌ها و با پوشش متعارف روسی در پشت صحنه نشسته بود. انتشار تصویر کامل و ادیت‌نشده یک گفت‌وگو و تضاد ساختگی میان آنچه جلوی دوربین می‌گذشت و واقعیتی که پشت صحنه جریان داشت، جنجالی را دامن زد که بازتاب‌هایش همچنان ادامه دارد. اتفاقی که حتی مشاور سخنگوی دولت را وادار به موضع‌گیری کرد و درعین‌حال وزیر را واداشت تا مدیر روابط‌عمومی خود را برکنار کند. تصمیمی که به اندازه همان رویداد اصلی تأمل‌برانگیز بود و گویای اینکه آنچه اهمیت ندارد، واقعیت است و چیزی که مهم است شیوه نشان‌دادن آن به مردم است؛ قابی جعلی و بزک‌شده. به نظر می‌رسد این همان کاری است که با طرح صیانت از فضای مجازی قرار است در ابعاد ملی رخ دهد. درباره طرح صیانت که حالا اسم آن هم عوض شده -باز هم برای اینکه واقعیت آن از چشم مردم پنهان شود- در ماه‌های گذشته تحلیل‌ها و روایت‌های زیادی شده که هیچ‌کدام با واقعیت امروز ایران و دنیا همخوانی ندارد. آنچه در عمل دیده شده، ماهیت بی‌رحم این طرح و نیت طراحان و پیگیری‌کنندگان آن است.طرح صیانت که این روزها به‌تدریج در حال اجراست و هر روز به شکل جدیدی زندگی ما ایرانی‌ها را با دردسر مواجه می‌کند، در حقیقت دارد همان بلایی را بر سر فضای مجازی و راه‌های ارتباطی مردم با یکدیگر و جهان می‌آورد که وزیر ارتباطات در مصاحبه با راشاتودی می‌خواست؛ مخدوش‌کردن واقعیت و تلاش برای تغییردادن آن. واقعیت این است که با اجرای این طرح ایرانی‌ها در جهان منزوی خواهند شد و دسترسی‌شان به حقایق سخت‌تر. فیلترینگ گسترده اینترنت با هر توضیح و توجیهی که اتفاق بیفتد، نتیجه‌ای جز اینها ندارد. همان که به اسم امن‌کردن فضای مجازی دنبال می‌شود و در روزهای گذشته باعث شده دسترسی بسیاری از کاربران به شبکه جهانی اطلاعات قطع شود و فقط رسانه‌های ایرانی در دسترس باشد. مشابه اتفاقی که در سیما هم شاهدش هستیم. کاری که سیما در زمان پخش والیبال انجام می‌دهد نیز همین است. برای اینکه بخشی از تماشاگران و اتفاقات مسابقه والیبال از چشم ایرانی‌ها پنهان بماند، مسابقه سانسور می‌شود و چیزی که به چشم مخاطب می‌رسد، تصاویری منقطع، جعلی و اعصاب‌خردکن است. این هم مشابه همان فاجعه‌ای است که ساترا می‌خواهد برای همه محصولات تصویری کشور رقم بزند. روند مزبور حاصل دیدگاهی است که شهروندان را صغیر فرض می‌کند. دراین‌میان نقش وزیر ارتباطات چشمگیر است. او از روسیه تا تهران روی حقایق را با نشان‌دادن تصویری جعلی از یک مصاحبه می‌پوشاند و با فیلترکردن اینترنت در ایران تلاش می‌کند واقعیت امروز جهان را تغییر دهد؛ واقعیتی که مثل همان عکس منتشرشده روزی آشکار می‌شود. دنیای امروز دنیای جعل واقعیت نیست.

یادداشت

مسئله و راه‌حل

محمدرضا مرادی‌طادی

حزب ندای ایرانیان شکایتی را علیه دستور معاون دادستان مشهد مبنی بر ارائه‌ندادن خدمات به زنان کم‌حجاب در مترو، به دیوان عدالت اداری تقدیم کرده است و با استناد به اصول و قواعد و قوانین مختلفی در ساختار حقوقی ایران (از قانون اساسی گرفته تا آیین دادرسی)، خواستار لغو این دستور شده است. به نظر می‌رسد که این اقدام از جهات عدیده‌ای درخورتوجه باشد و در تاریخِ کنش‌های مدنی ایران بتوان آن را محل تأمل دانست.

سوای اینکه موضوع حجاب چه ابعاد جامعه‌شناختی، اخلاقی، سیاسی یا فقاهتی خاصی دارد، به هر حال از منظر تحولات اجتماعی یک «مسئله» است یا بهتر بگوییم بروز سیاسی-اجتماعی «مسئله‌واری» پیدا کرده است. برای مثال، «آب» تا صد سال قبل در اصفهان، با آن زاینده‌رود خروشان، «مسئله» نبود؛ ولی حالا هست. وقتی چیزی تبدیل به مسئله می‌شود ذاتا تنش‌ها و تعارض‌ها و تضادهای خاص خودش را هم تولید می‌کند. بیش از آنکه مسئله‌بودن مسئله‌ای مهم باشد، نوع مواجهه ذی‌نفعان با آن حائز اهمیت است و شاید همیشه بزرگ‌ترین وظیفه ذی‌نفعان این باشد که بهترین راهکار قانونی یک مسئله را پیدا کنند. در اینجا نیز، حزب ندای ایرانیان به‌عنوان یک حزب رسمی کشور که اصولا یکی از کارکردهای ذاتی‌اش تجمیع مطالباتِ بدنه اجتماعی و کانالیزه‌کردن آن به درون سیستم سیاسی است، به‌خوبی این وظیفه مدنی را انجام داده است و برای این منظور نیز از سازوکارهای قانونی موجود استفاده کرده و بی‌آنکه دچار حرکت‌های ساختارشکنانه یا ساختارستیز شود، به ابزار قانونی حل مسئله متوسل شده است.

پس «مسئله»ای ایجاد شده، بدنه اجتماعی درگیر با مسئله هنوز نتوانسته آن را حل‌وفصل کند، یک نهاد مدنی میانجی به‌عنوان حزب نیز وجود داشته و در مقام نماینده بخشی از جامعه یک مطالبه را راهبری کرده است. تمام اینها در واقع از منظر برخی تئوری‌های جامعه‌شناسی و علوم سیاسی، یک «ورودی (input)» است که از بستر اجتماعی برآمده و با سازوکارهای قانونی موجود به درون جعبه تصمیم‌گیری سیاست، که به طور عام کلیت ساختار دولت را تشکیل می‌دهد، منتقل شده است، تا در نهایت از آن یک «خروجی (output)» بیرون بیاید که در اینجا دادنامه‌ای است که در نهایت رأی به پذیرش یا رد این دادخواست می‌دهد. اساسا از جهاتی دموکراسی یا مردم‌سالاری چیزی جز این نیست (چرخه ورودی‌ها به سیستم و خروجی‌های آن و گرفتن بازخورد یا چگونگی تأثیرگذاری). یعنی ساخت سیاسی با بستر اجتماعی خودش در تعامل باشد، ابزارها و کانال‌های دریافت خواسته‌ها و مطالبات را داشته باشد و بتواند خروجی‌هایی صادر کند که مطالبات اجتماعی را برآورده کند یا آنها را به نحوی راضی نگه دارد. مادامی که چنین چرخه‌ای وجود داشته باشد، تنش‌های داخلی سیستم راه‌حل‌های معقول پیدا می‌کند و ثبات و پایداری ساختار افزایش می‌یابد.

فارغ از اینکه نتیجه نهایی این دادخواست چه باشد، به نظر می‌رسد اینکه یک حزب سیاسی اولا مطالبات اجتماعی را تجمیع کرده، ثانیا برای آنها ابزارهای قانونی شناسایی کرده و ثالثا در درون سیستم سیاسی و نه علیه آن، پیگیری این مطالبات را بدون اردوکشی خیابانی یا جار و جنجال‌های معمول جهان آشوب‌زده سیاست دنبال کرده، نه‌تنها سزاوار ستایش، بلکه شایسته تکرار و الگوسازی است. گفته‌اند هر چیزی با تمرین و تکرار نهادینه می‌شود، سیاست‌ورزی درست نیز نیازمند تکرار و تمرین است. به امید ایرانی بهتر، یاد بگیریم که سیاست‌ورزی درست را تکرار و تمرین کنیم.